

וכבר כתבתי לפני ל"ה שנה בספרי הק' דברי שלמה
 סי' א' לישב עפ"ד הלל"ה ז"ל בפסחים ובצוה
 שכי' לחלק דבטלעול ל"ש דשיל"מ כיון דיכול לעטל
 היום ומחר וטלעול היום אין לו מחירין למחר,
 א"כ ה"נ צליצית שאני ודוק, וכבר כ"כ בשו"ת
 פונג יו"ט סוס"י א' לישב זכה"ג ע"ש, ועי' בס'
 תפארת משה ח"א סי' נח להגאון דו"ז ז"ל.

ולמלאות הגליון מענין לענין באותו ענין, ראיתי
 בתקונים והוספות לדרכי תשובה ה'י'
 שחיטה בסופה וז"ל עי' בס' מעה אפרים (להרצ
 מהר"א אדריט ז"ל הספרד) צחי' להרמז"ס סה"ל
 שחיטה שעמד על המחקר באם נסתפק אם כיסה
 את דם שחיטה או לאו שצריך לכסותו כדין כל
 סד"א לחומרא, אם צריך לצרף על הכיסוי, אם
 יש לדמותו לדין כוי או כלאים הבא מצהמה וחיי'
 שא"צ לצרף על הכיסוי, או שיש לדמותו לספק

קרא ק"ש דק"ל צא"ח סי' סז שצריך לצרף, והביא
 מדברי הכנה"ג צא"ח שם בהגב"י שכי' דכל מלוא
 דהוי חיוב ונסתפק אם קיים המלוא או לאו צריך
 לצרף משא"כ היכא שהספק הוא אם הוא מחויב
 בה א"צ לצרף, א"כ צנ"ד אין ללמוד דין זה מדין
 כוי וכלאים הבא מצהמה וחיי' דהתם הוי הספק
 אם הוא מחויב לכסות ע"כ שפיר אמרי' שא"צ
 לצרף משא"כ צנ"ד דהוי ודאי חיוב רק שהספק
 הוא אם קיים המלוא בזה בודאי צריך לצרף וע"ש
 צמ"ש עוד מזה מחש' מהר"י הלוי סי' מד וצמ"ש
 ע"ד בזה ומאדד לכל ד' ע"ש עכ"ל. וע"ע צחי"א
 כלל ה' סי' כד וצדרישה וצפר"ח וצמשנ"צ סי'
 סז שם, וע"ע בשו"ת כ"ס חא"ח סי' ל ודוק.
 ועי' מה שכתבנו בסה"ק דברי שלמה סי' נב.

בברכת כס"ס, כעת"נ בנך בלו"ג,
 שלמה"ק

סימן תלח

קטן לענין מזוזה ונר חנוכה, בכל יום של חנוכה מצוה בפ"ע, שמחה בחנוכה

תפארת של מלוא, ורק חסר קביעת המזוזה, דהיא
 כל המלוא. צנ"ד לנ"ח דלפני ההדלקה הוי רק
 סתם נר בעלמא ע"כ.

נהניתי מאד מדברך, אך אכתי לא ציריא לי
 דקטן שרי לקבוע מזוזה (ומ"ש צמ"ש
 הפת"ש ז"ל, לא ידעתי מקומו). ועמ"ש בזה צמ"ח
 כלל מ' סי' קלא וצו"ת מהרש"ג חיו"ד סי' נז
 וצו"ת באר משה ח"צ סי' ק ובס' תולדות יצחק
 (קדישעוויץ) סי' מע וצו"ת ארץ נבי' סי' עו וצמור
 ואהליות (צקונט) אהל צרכות והודאות סי' יד) וכל
 ארי' (גרוסנס) ח"צ וע"ע צצית צרוך על החי"א
 (כרך צסו"ס צקונט) המזוזה סוס"י רלא) ועוד.
 ולאידך גיסא לא ציריא לי כ"כ דקטן פסול להדליק
 נ"ח, וכבר הבאתי בספרי הק' דברי שלמה סי'
 שסח"שט מדברי מהרש"ס ז"ל בדעת סי' תרעג
 ס"צ (עי' הגהותיו לס' ארחות חיים שם אות יא)
 דלפ"ד הפמ"ג ז"ל סי' תרעט צא"א י"ל דגם ע"י
 עכו"ס יולא יד"ח הדלקת נ"ח דהוי מעשה קוף
 בעלמא ע"ש, וכבר תמהתי עליו ז"ל מדברי הרמז"ס
 ז"ל פ"ד מה' חנוכה ה"ט וכל צו סי' מד ע"ש.
 אך שוב כתבתי לחלק בדודאי אם הדליקו חש"ו
 או עכו"ס נ"ח לעצמן או להוציא אחרים יד"ח דלא
 עשו כלום, ועט"ז א"ח סי' תרעה סק"ד, אבל
 כשצטב"צ מלוא להם להדליק בעצורו שפיר מהני

בס"ד י"ד טבת תשל"ו
 חושבט"ס לכבוד ידידי הנעלה הרב המופלג
 בתורה ויראה טהורה מבני עלי' שבכולל ובהמ"ד
 דישיבת רי"א בנ"י. יצ"ו מוה"ר אבישי דוד
 שליט"א

אחדשה"ט באה"ר, קבלתי מכתבך היום ומוכח
 מכותלי מכתבך דבעת קבלת המכתב
 אתה נמלא כבר צמ"ד צירושלים עה"ק להשתתף
 בחתונת אחיך הגדול בתורה ויראה מו"ה אהרן נר"ו
 בשעה טובה ומואלחת הלומד כולל ישיבה"ק מיר
 צירושלים תוצא"ס.

והנה כתבת לי איזו הערות בעניני חנוכה, ואשיב
 לך בקיצור. כתבת וז"ל הגמ' מציאה למסקנא
 דהדלקה עושה מלוא, ואח"כ מציאה דהדלקת חש"ו
 לא עשה ולא כלום, וחשבת לעצמי, שכעת ראיתי
 בפת"ש צ' דעות צנוגע לשאלה אם יכול הקטן
 לקבוע מזוזה, דכל המלוא הוי רק מעשה קביעות
 בעלמא, וא"כ מדוע פסקה הגמ' לחלוטין צנ"ח דמן
 הנמנע לקטן להדליק, והלא ג"כ כאן הצורך רק
 למעשה הדלקה. ומוכח מזה בפשטות כמו ששמעתי
 כמה פעמים ממו"ר שליט"א שלג"ח צריכין ליצור
 תפארת של מלוא, ואין ציכולת הקטן לעשות זה.
 והבסר בפשטות שצמזוזה אחר הכתיבה כבר נוצר

וכדברי הפמ"ג ז"ל לענין נר שבת, ודוק, ועי' בשומ"ט ח"צ סי' עז ובחסד לאברהם, ח"ח סי' פ ודוק, ובספרי שם הבאתי עוד פוסקים ז"ל בזה ואכתי אית לי לפלפל ב' אך אכמ"ל. ולפ"ז שייכין דבריך רק לקטן שהדליק נ"ח מעטמו או קצט מזוזת מעטמו ולא עפ"י ליווי צה"צ.

כתבת עוד וז"ל בגמ' שבת כג. מציאה ראוי מדין של עשית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו, למו"ש מכזה ומדליקה, ומכאן ראוי להדליקה עושה מזה. וערש"י שפי' שהדליקה למזוזת חנוכה בע"ש, ואעפ"כ ח"א להשתמש בה במו"ש לג"ח. ולכאור' מוכח דכל יום משמונה הימים הוא מזה נפרדת. ולכאור' תוס' חולק דמציא בתוס' שהדליקה מתחלתה ללורך שבת, אבל חילו הדליקה למזוזת חנוכה ה' באפשרות ג"כ למו"ש להשתמש בנר זה, והן חלוקין על רש"י. ובאמת מלאתי צה"ג רה"ל חנוכה שמציא לשון הגמ' שבת כב: ונעשה זו גם והדליקו ממנו שמונה ימים, לשנה אחרת קצטום שמונה ימים טובים ע"כ.

לא ידעתי למה כתבת דתוס' חולקין על רש"י בזה דבכל יום הוה מזה נפרדת, דהא בתוס' קמייירי למ"ד הנחה עושה מזה ח"כ אף דא"ל לכתוב, אבל בכל לילה לריך הגבהה והנחה.

ולבסוף כתבת וז"ל עוד הערה בר"מ ה' חנוכה שמציא שימים הללו הם ימי שמחה והלל. וכבר שואלים מה זו השמחה בחנוכה, ואומרים בשם הגר"י שח"ז מציא בר"מ ואסור בהספד ותענית, והסיבה משום השמחה. ולכ"ק דגם בשבת יש איסור הספד ותענית (מלבד תענית חלוס) ואין בה מזה שמחה, אע"פ שדומני שיש ספרי וציוס שמחתכם זהו שבת. ולכאור' כוונת בר"מ היא כך, שח"כ מציא בר"מ באותו פרק שצ"ה ויוה"כ אין בהם הלל מפני שאינם ימי שמחה יתירה אלא ימי פחד, וצורר דהמחייב של הלל הוה שמחה, וממילא בתחלת הפרק הציא בר"מ שימי חנוכה הוה ימי שמחה והלל, שצריכה שמחה כדי לחייב בהלל, ועי' בע"ז שדיבר בצט"א זו, אם יש שמחה בחנוכה. וסתם לריך לי עיון מדוע כלל בר"מ ה' הלל בה' חנוכה, ולכאור' אין שם מקומו, ול"ע ע"כ.

ק"ל לפלפל על דברים הנמסרים מפי השמועה, ובענין שמחה בחנוכה עי' בתוס' ספ"צ ממס' תענית ודוק וע"ע בחדושי אנשי שם על המרדכי פ"ד דפסחים וצ"ש פ"ז דצ"ק סי' לז, וע"ע בתש' הגאונים שערי תשובה סי' ל ובמגלת אנטיוכוס, ודוק.

וערמב"ן על הסה"מ (שורש ראשון) ראוי מתענית כה: דקריאת הלל דאורי' חוץ משל ר"ח, ומ"ש בצרכות יד. דהלל דרבנן מייירי בהלל דחנוכה וימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל. וכ' שם עוד דהלל הוא בכלל מצות שמחת הרגל, וציו"ט דכתיב ב' שמחה וכללת גם הלל. ועי' ערכין יא. ועי' ערכין י: דהלל בחנוכה משום ניסא, ודוק.

מ"ש בשם ספרי דיש שמחה בשבת, עי' צפי' רציו הלל ז"ל בספרי בהעלותך סי' עז ובשילוח דר"א ג' ז"ל ח"ש (שאלתא טו) צפי' העמק שאלה אות י, ודוק. וכבר הארכתי ב' עובא בזה"ק דברי שלמה סי' פו ואכמ"ל. ועי' בהגהות הגר"א ז"ל בספרי שם דגרס, וציוס אלו שבתות, שמחתכם אלו ג' רגלים, ומלאתי מפורש כדבריו ז"ל בספרי זוטא שם (י י) ע"ש.

הנה השעה מאוחרת ואסתגר בזה ואחתוס בכל מילי דצרכות לששון ולשמחה, כעת"ג,

ידידך עוז הדוש"ת,

שלמה"ק

הוספה:

ראיתי להעתיק מה שראיתי אחר זמן בשם האדמו"ר מלוצאוויעש הגרממ"ש שליט"א בענין זה וז"ל אי' במס' שבת (כא). מאי חנוכה כשנכנסו יוונים להיכל עמאלו כל השמנים שבהיכל וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונלחוס דדקו ולא מלאו אלא פך אחד של שמן שהי' חתום בחותמו של כ"ג ולא ה' זו להדליק אלא יום אחד, נעשה זו גם והדליקו ממנו ח' ימים. לשנה אחרת קצטום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה. וכ' העור (ח"ח סי' חרע, וכן בצ"י וכ"פ המחבר שם ס"צ) בשם בר"מ מרוענבורג ז"ל שריבוי הסעודות שמרצים בהם הן סעודות הרשות, שלא קצטום אלא להלל ולהודות ולא למשח ושמחה (וכ"ה גם במרדכי פסחים סי' חרה הוצא בצ"י שם, וראה לקמן ס"ה מה שהוצא ממרדכי הארוך), אבל הרמב"ם ה' חנוכה פ"ג ה"ג כ' וז"ל התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו ח' ימים האלו שתחלתן כ"ה בכסלו ימי שמחה והלל. וכ' המהרש"ל יש"ש לצ"ק פ"ז סי' לז (וראה גם צ"ח ח"ח שם שמדברי הרמב"ם מוכח קצת דחנוכה יש לנהוג שמחה ומשחה) שלדעת הרמב"ם אותן סעודות שעושין בימי חנוכה הן סעודות מזה (ולכאור' ז"ל שהלשון יש לנהוג קאי אמשחה, אבל בנוגע לשמחה הוא חיוב גמור לדעת הרמב"ם. ולהעיר אשר ברמ"א ח"ח שם כ' שיש קצת מזה צריבוי

הסעודות ומציין למחר"א מפראג, וצד"מ שם ממחר"א מפראג קצטו משתה ושמחה. להעיר אשר צפורים דכתיב זהו ימי משתה ושמחה ל"ל לדעת הרמב"ם הל' מגילה ע"כ הע"ז סעודת צער, דאין שמחה אלא בצער, מ"מ שם. וראה נימוקי א"ח סי' תרנ"ח סק"צ. ולע"ק מ"ש הי"ש שם אותן סעודות שעושין כו', ולא כ' שצריך לעשות סעודה, אף שקאי שם לשי' הרמב"ם). ולכא"ו תמוה, הרי צגמ' אמרו קצטו כו' צהלל והודאה, וצרמב"ם כ' שם (גם) ימי שמחה. עוד שינוי צרמב"ם ממ"ש צגמ', צמס' שבת שם, מאי חנוכה כו' ולא מלאו אלא פך אחד של שמן כו' נעשה זו גם והדליקו ממנו ח' ימים, לשנה אחרת קצטו כו'. והיינו שימי [חנוכה] קצטו על הנס דפך השמן ולא על הנס דנלחון המלחמה. ואילו הרמב"ם הל' חנוכה שם ה"א וצ' מצאנו כסובה וטעם (וכלשונו צה"ג ומפני זה התקינו כו', ופשוט שאין לומר שכוונת הרמב"ם צ"ומפני זה" היא רק לנס דפך השמן, כי לפ"ז כל סיפור המאורע שבה"א מיותר) ל"התקינו חכמים כו' שיהיו ח' ימים האלו כו' ימי שמחה והלל", את ישועת ישראל והללחם מידי היונים וחזרת המלכות לישראל ואח"כ הנס דפך השמן. ויוצן זה בהקדס הקו' הידועה, הרי עיקר הנס ה' צנלחון המלחמה, רצים ציד מעטים גבורים ציד חלשים כו', ולמה אמרו צגמ' שימי החנוכה הוקצטו (לא מפני הנס דנלחון המלחמה וישועת ישראל מידי היונים, כי אם) מזל הנס דפך אחד של שמן כו', דלכא"ו איך עשו מן העפל עיקר כו'. ומזל חומר קו' זו ס"ל להרמב"ם שכוונת הגמ' צמאי חנוכה היא לא על איזה נס קצטוה (כפרש"י שם) כי אם לתת טעם על מה שקצטוה צהלל והודאה. והינו, שגם לולי הנס דפך השמן היו קוצעים את יום נלחון המלחמה ליו"ט (יום שמחה, או אפש"ל וראה פר"ח שם, שכוונת הגמ' צמאי חנוכה, אף שגם מזל הנס דנלחון המלחמה גם לולא הנס דפך השמן תקנו יו"ט, היא מפני מה תקנו ח' ימי חנוכה, וע"ז מחרץ שכשנכנסו יונים להיכל כו' והדליקו ממנו ח' ימים), ומ"ש מאי חנוכה כו' פך אחד של שמן כו', הוא צנוגע להפרט דהלל והודאה, דזה מה שקצטו ועשאו יו"ט צהלל והודאה, הוא מזל הנס שה' צשמן. וזהו שלאחר שהרמב"ם מצא צארכה את המאורעות דחנוכה, הוא מסיים, ומפני זה התקינו חכמים כו' ימי שמחה והלל, היינו שמפני שני סוגי המאורעות והנסים האמורים לעיל התקינו צ' ענינים, ימי שמחה וימי הלל. ימי שמחה מפני שהושיעם מידם והללם כו' וחזרה מלכות לישראל (ומה שהתקינו ח' ימי שמחה י"ל מכיון שהתקינו הלל גם על נלחון המלחמה, כנאמר צועל הנסים וצ"ל ח' ימי הלל משום הנס דפך השמן, התקינו ששמונה ימים אלו, מכיון שתחלתן הוא כ"ה צכסלו, יום שגברו ישראל על אויביהם ואצדום, יהיו גם ימי שמחה), וימי הלל צאו צעיקר

(אף שגם מפני נס המלחמה קצטו ח' ימי חנוכה אלו להודות ולהלל) מפני הנס שה' צפך השמן, שהדליקו ממנו נרות המערכה ח' ימים. ועפ"ז יומחק גם מה שצ' מאורעות אלו חלקם הרמב"ם לשתי הלכות (שגם חלוקת ההלכות שצרמב"ם היא צדיוק) להורות שצ' מאורעות אלו צאות שתי הלכות, ממאורע הראשון, הדין דימי שמחה, וממאורע השני, הדין דימי הלל (והדין דמדליקין צהן הנרות כו'). והנה פשיטא שהרמב"ם לא יחדש מעצמו טעם לקציעות ימי חנוכה, ויסודו מועל הנסים וממדרז"ל. ואולי ה' לפניו גם מדרש חנוכה, שאז מוצן צפסעות מ"ש כאן כמה פרטים: גזרו גזירות וכו' וכו'. הטעם לחלוקה זו, שמפני ישועת ישראל והללחם וכו' התקינו ימי שמחה, ואילו מזל הנס דפך השמן צאה התקנה דימי הלל. שמחה ענינה צדצרים השייכים להגוף (שאין שמחה אלא בצער ואין שמחה אלא ציין, פסחים קט). משא"כ ענין ההלל הוא שייך לעצודה שצלב, להנשמה. ולכן ישועת ישראל והללחם מידי היונים שפסעו ידם צממונס כו' ולחלוס לחץ גדול, ועד"ז מה שחזרה מלכות לישראל, ישועה והללה הנוגעת (גם) לגוף, משו"ז גם התקנה היא צענין הנוגע לגוף. ימי שמחה. משא"כ הנס דפך השמן שהדליקו ממנו נרות המערכה כו' (הוספת הרמב"ם צזה המערכה ראה צ"פ להגאון הרגאזי על הרמב"ם, ועפ"ז היא רוחניית ציותר), מכיון שהיא ישועה רוחנית התקינו צגללה ימי הלל (ראה עד"ז צלבוש לא"ח שם, אלא שצלבוש שם שגם ישועת ישראל מידי היונים מכיון שלא צקשו מהם אלא כו' להעצירם על דתם כו' לכן לא קצטו אלא להלל ולהודות ולא למשתה ושמחה. משא"כ לדעת הרמב"ם, מכיון שפסעו ידם צממונס וכו' ולחלוס לחץ גדול לכן כשהושיעם מידם והללם התקינו ימי שמחה. וי"ל שגם להרמב"ם, מה שפסעו ידם כו' היתה כחולאה מזה שגזרו גזירות כו' וצטלו דתם כו'. ועפ"ז יומחק, שפלוגתה העור לפי ציאר הלבוש והרמב"ם היא לא פלוגתה צמליחות, אם לחלוס צגשמויות, כ"א צסצרה, אם קוצעים שמחה על הצלה מלחץ גופני הצא כחולאה מגזירה על דת. עפמ"ש צפניס יש לצאר גם מה שהרמב"ם מזכיר רק הלל ואינו מזכיר הודאה, דהנה צפירוש צהלל וצהודאה כ' העור א"ח סי' תרע לומר צהן הלל ולהודות לומר צו על הניסים צהודאה. ומכיון שההודאה דועל הניסים היא צעיקר על הנס דנלחון המלחמה, מסרת גבורים וכו'. אין לומר לדעת הרמב"ם שכוונת הגמ' צהודאה שתקנו משום הנס דפך השמן היא "לומר צו על הנסים". ולכן ס"ל להרמב"ם שהלל והודאה שצש"ס הם צ' פרטים צהלל, וכנאמר צהלל, הללו, הודו. וצמגלת תענית כאן, ומה ראו לגמור צהם את הלל כו' כענין שנאמר ויענו צהלל וצהודות לד' כו'. והלשון הלל שצרמב"ם כולל גם הפרט דהודאה). והנה פירוש הנ"ל צמאי חנוכה כו' פך אחד של

שמן כו', שהנס דפך השמן אינו טעם לכל הענין דחנוכה כ"א להפרט דהלל הודאה, מוכרח הוא גם למרדכי (הארוך), הוצא בד"מ ע"ה שם וז"ל צמגלה חנוכה (פ"ט) אמרו שקבעו יו"ט משום חנוכה המזבח וכ"כ א"י וכ"מ צמדרש רבתי פ' בהעלותך, והכא (שבת כא:) אומר שקבעו יו"ט משום הנס (דגרות, להעיר, שגם צמגלה חנוכה נזכר הנס דפך השמן, ואולי ה' להמרדכי גירסא אחרת צמג"ת) וי"ל דמשו"ז קבעו משתה ושמחה, אבל להודות ולהלל קבעו משום נס. אלא שלהמרדכי, מה שקבעו משתה ושמחה הוא משום חנוכה המזבח משא"כ להרמב"ם מה שהתקינו ימי שמחה הוא מפני שריחם עליהם א' אבותינו והושיעם כו' כג"ל (אף שהרמב"ם והמרדכי אזלי באותה השיטה דחנוכה הם ימי שמחה). ומכיון שמשלושת עמודי ההוראה, הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל ושנים מהם (הרי"ף והרא"ש) מסכימים לדעה אחת ולא הביאו אלא מאי דא"י בגמ', פסק הב"י הלכה כמותם עפ"מ"ש בהקדמתו להצ"י עכ"ד. עמ"ש בהפרדס (חוצ' ד שנה נד) סי' יע. ועי' מה שכתבנו להלן סי' תתרכה.

הוספה:

ראיתי צ"י ויחי יוסף (על חנוכה דקצ"ג) להאדמו"ר ז"ל מפאפא וז"ל צענין אס קען יכול להדליק נ"ח צבהכ"נ כיון שאינו אלא מנהגא ואין אדם יולא בו, הנה כיו"צ איפלגו הפוסקים באו"ח סי' רפז ס"ד אס קען יכול לעלות למפטיר צד' פרשיות או צפרשת המוספין, ושורש פלוגתתם נלע"ד כיון דמדינא דגמ' קען עולה למנין ז' (מגילה כג.), רק הקריאה צעי שחבא ע"י גדול, אלא דמלך המנהג אין קען עולה אלא למפטיר כמ"ש המג"א שם סק"ו, וגרסא דהוא מעטם כבוד ליצור, ולמפטיר הקילו מפני שכבר נשלם עיקר חיוב הקריאה, א"כ צד' פרשיות או פ' המוספין דהוא מעיקר חובת היום, אין יכול לעלות. או דילמא כיון דצז"ז אין העולה קורא אלא החזן, לא פלוג רבנן בין מפטיר זה למפטיר אחר. וכמו"כ יש לצדד כאן צ' נדדים, כיון דצטיק חיוב מלוא נ"ח קי"ל סי' תרעה ס"ג דאין קען מו"יא את הגדול, דלא אחי תרי דרבנן ומפיק חד דרבנן, י"ל דאף צנ"ח שצבהכ"נ אף

דאינו מו"יא שום אדם לא פלוג רבנן. וי"ל לאידך גיסא דעל מנהגא בעלמא אין קפידא. והדר"ג הביא צ"ס ס' בית יהודה לגאון ספרדי שכ' שאין הוצור יכולין למחול על כבודם, וכ"כ צ"ס שכה"ג צ"ס הצ"ח, דקדיש צתרא דצרכו לא יאמר רק גדול, ואין הספרים הללו תח"י. ולולא שאינו כדאי להכריע בייחתי אומר לחלק דמה דמצוה צגמ' דיש למנוע משום כבוד הציבור, על זה אין לנו רשות לשנות ולומר דהציבור מוחלין על כבודם, אבל על מה דאין מצוה צגמ' וצ"ע אלא דאין מדמינן מילתא למילתא למנוע קען משום כבוד הציבור. אף דיש לחוש שלא לשנות המנהג, מ"מ אס יש להציבור טעם למחול על כבודם כגון שחושבין שעי"ז יגרמו חשקות התורה להקטן או כיו"צ להראות להעם חשיבות נער-מליון צחורה, מאן דמיקל אין מזניחין אותה, והכל לפי הכוונה. ואינו דומה לענ"ד למ"ש צ"ס הנ"ל גבי קדיש צתרא דצרכו דנראה כוונתו על מה שהספרדים נוהגין לומר אחר כל תפלה קדיש וצרכו כמו שאנו נוהגין כליל שבת אחר ערבית, דעל פי פשטות הטעם למנהגם כדי להו"יא מי שלא שמע אמירת צרכו ציו"ר אור דהוי כמו חובה ולכן אין הקטן מו"יא. ואף דגם אמירת צרכו אינו חיוב גמור מ"מ שוי' עליו כחיובא עכ"ד.

ועי' צ"ס נטעי גצריאל (לחנוכה, בחלק שו"ת סי' יד) וז"ל ונראה לה"ר להקל ע"י קטן עפ"ד שו"ת אמרי יושר ח"צ סי' ז אות א שכ' לצאר למה צבהמ"ק ה' מדליקין נר מערצי צצבת צצוקר הלא אינו אלא תקנת חז"ל, וכ' שהי' מדליקין ע"י קטן שהגיע לחינוך, ודבר שהוא רק תקון חכמים זכר לנס שפיר אפשר ע"י קטן ע"ש צטו"ט. א"כ הדלקה צבהמ"ד הוא ג"כ זכר למקדש לזכר פרסומי ייסא. ומה"ע מניחין צכותל דרוס זכר למנורה, ממילא יכול גם קטן להדליקו ולצרך עליו עכ"ד.

ועמ"ש צשו"ת קנין תורה ח"א סי' קלא דמשום פגם הוצור שהקטן יעמוד ויצרך לפניו אפי' אס מכוונין כדי לחזקו צבתמדה צתורה וכיו"צ לא מהני מחילתם לוותר על גנאי הוצור ע"ש. וע"ע שם ח"ו סי' מט.

סימן תלט

דכה או דכא

כתוב דכה דכה, אף צאיזה מהם כתובה הערה דבס"ת אשכנזים כתוב דכא צא'. וכן צגמ' יצמות

נסתפקתי אין לכתוב דכה, גבי פלוט דכה, צה' או צא', ואף שצכל החומשים תח"י